

puittaimestiku haljastuslik hinnang

Sissejuhatus

Haljastusliku hinnangu teostamiseks vajalik dendroloogiline inventuur viidi läbi veebruaris 2017 umbes 0.09 ha suurusel alal Tallinna linnas

Kinnistu puhul on tegemist hoonestamata kinnistuga, millel kasvavad Nõmmele tüüpilised looduslikud männid.

Haljastusliku hinnangu koostas ja välitööd teostas dendroloog ;
välitöödel osales praktikant.

Metoodika

Välitööde teostamisel ja töö vormistamisel on lähtutud Tallinna Linnavalitsuse määrusest nr. 34 3. maist 2006 **“Puittaimestiku ja haljastuse inventeerimise kord”**.

Töö käigus eristati võimaluste piires alusplaanil toodud üksikpuud, puude rühmad ja read, puude järelkasvu isendid ja nende rühmad, põõsad ja põõsaste rühmad ja read (hekid), samuti liaanid ning alusplaanile kanti nende haljastuslike objektide võra või võrastike projektsiooni kontuur, mille juurde kirjutati alusplaanile unikaalne number.

Iga haljastusliku objekti andmed kanti numereeritud haljastuslike objektide nimekirja (Tabel 1). Selles nimekirjas järgneb igale numbrile puittaimede nimi; puu diameeter 1,3 m kõrgusel sentimeetrites (kui on tegemist mitmeharulise puuga, on diameetrid eraldatud sümboli "&" abil; puude rühmades semikooloniga); vajadusel puittaimede kõrgus meetrites; suurim võra läbimõõt meetrites; haljastusliku väärtuse hinne ja märkused.

Osade suurte puude all ja kõrval kasvavate väikeste puittaimede andmed on toodud märkuste lahtris.

Puittaimede kõrgus hinnati visuaalselt. Nimede lühendamiseks tähistati epiteeti “harilik” lühendiga “h”.

Ühtlasi hinnati iga haljastusliku objekti haljastuslik väärtus antud kohal. Aluseks oli siin 5-astmelised skaalad (LISA 1 “Puude haljastusliku väärtuse hindamise skaala”; LISA 1b “Põõsaste haljastusliku väärtuse hindamise skaala”). Puittaimede haljastuslik väärtus on dendroloogilisel plaanil ära toodud vastavate värvidega:

- I klass – punase värviga;
- II klass – sinise värviga;
- III klass – roheline värviga;
- IV klass – kollase värviga;
- V klass – pruuni värviga.

Hiljem koostati ala puittaimede nimekiri eesti keeles ladinakeelsete vastetega (Tabel 2).

1. Puittaimestiku üldandmed

Kinnistul ja lähialal kasvavad Nõmmele tüüpilised looduslikud männid. Männid on erivanuselised. Mändide hinnanguline vanus on enamikel puudel

vahemikus 50 kuni 70 (80) aastat. Enamike mändide kõrgus jääb vahemikku 8 kuni 10 (12) meetrit. Vanematel mändidel (nr 5, 8, 16 ja 17) on kujunenud suuremad ja korrapärasema kujuga võrad. Enamik mände on aga ühekülgse võraga ning alt kõrgelt laasunud. Omavahelises konkurentsivalguse ja vee eest on osa mände (nr 2, 3 ja 6) nõrgestunud ning väikese võraga. Mõne männi (nr 3, 9 ja 12) võra on hõreda okastikuga. Okaste varisemist on tõenäoliselt põhjustanud männi-pudetõbi. Haiguse tekitajaks on seen nimega tõve-pigihuul (*Lophodermium seditiosum*), mis on kogu Eestis tavaline männi vanematel okastel. Mänd nr 10 on nakatunud männitaelikust (*Phellinus pini*), mis on aeglase arenguga ja tekitab tüvedes valgemädanikku. Paljudel puudel on vanu mehhaanilisi vigastusi, mis on heaks sissepääsuks mädanikku tekitavatele puuseentele.

Lehtpuudest kasvab ala põhjaservas 2-haruline saarvahe, mille harude vahel on arenema hakanud vahtratarjaku (*Oxyporus populinus*) viljakehad, mis võivad muuta puuharud

murdumisohtlikuks. Lisaks kasvavad kinnistu lõunapiiril noored h jalakad rühmas nr 18. Põdsastest kasvab alal vaid h lumimarja teisendit *laevigatus* ala kirdenurga mändide all.

Uuritud alal eristati 4 nimetust puittaimi, millest 2 on kodumaised.

Tabel 1. Numereeritud haljastuslike objektide nimekiri.

Jrk. nr.	Puittaimi nimetus	Hindamise objekt	Rinnas-diaameeter (diaameeter 1,3 m kõrguselt maapinnast), cm	Kõrgus / kõrguste vahemik, m	Võra suurim läbimõõt, m	Haljastuslik väärtus-klass	Märkused
1	saarvahter	üksikpuu	41 & 37		14	IV	naaberkinnistul; 2-haruline; lõunapoolne haru tugevalt kaldu kagu suunda: harude vahel vahtatatarjaku viljakehad; NB! Võib muutuda murdumisohtlikuks; harud toetada tugivõõga või kaaluda puu likvideerimist
2	harilik mänd	üksikpuu	28		5	IV	naaberkinnistu kagunurgas; võras kuivanud oksad; tüvel palju vigastusi; all h lumimari, H=1m, IV
3	harilik mänd	üksikpuu	32		5	IV	naaberkinnistu kagunurgas; võra hõre; tüvel õõnsus
4	harilik mänd	üksikpuu	35		6	IV	kinnistu põhjaservas; võras kuivanud; suur tüvevigastus juurekaelalt 1.5m kõrguseni
5	harilik mänd	üksikpuu	51		9	IV	ühepoolse laiuva võraga; idapoolsel küljel 1m kõrgusel suur tüveõõnsus; tüvevigastus juurekaelal; NB! puu seisund vajab regulaarset jälgimist
6	harilik mänd	üksikpuu	30		6	V	ladvaharu kuivanud; tüvel suur tüvevigastus juurekaelalt 1.3m kõrguseni
7	harilik mänd	üksikpuu	39		7	III	võra allosas kuivanud oksad
8	harilik mänd	üksikpuu	41		8	III	võra allosas kuivanud oksatüükad; tüvel üksikud vigastused
9	harilik mänd	üksikpuu	29		6	IV	ühepoolse kidura võraga; tüvevigastus juurekaelal; tüveõõnsus juurekaelal
10	harilik mänd	üksikpuu	39		7	V	latv kuivanud; tüvel vigastus ja männitaeliku viljakehad
11	harilik mänd	üksikpuu	34		7	IV	mitmeharulise ladvaga; halb harudevaheline ühendus; võras kuivanud oksad; allosas tüvevigastus
12	harilik mänd	üksikpuu	35		8	IV	hõre võra; latv puudub; võras kuivanud oksad
13	harilik mänd	üksikpuu	31		7	IV	tüvevigastus juurekaelalt 0.5m kõrguseni ja 4m kõrgusel koos õõnsusega
14	harilik mänd	üksikpuu	36		6	IV	latv harunenud; võras palju kuivanud oksa; tüvevigastus 0.5 kuni 1m kõrguseni
15	harilik mänd	üksikpuu	37		7	III	ühepoolse võraga
16	harilik mänd	üksikpuu	42		9	II	laiuva võraga; kinnistu lõunapiiril

Jrk. nr.	Puittaimede nimetus	Hindamise objekt	Rinnas- diameeter (diameeter 1,3 m kõrguselt maapinnast), cm	Kõrgus / kõrguste vahemik, m	Võra suurim läbimõõt, m	Haljastuslik väärtus- klass	Märkused
17	harilik mänd	üksikpuu	50		10	II	naaberkindistul; laiuv võraga kena puu
18	harilik jalakas	puude rühm	12 & 11; 17 & 10			IV	2 kaheharulist noort puud kindistu lõunapiiril; tingmärk puudub gealuselt
19	harilik mänd	üksikpuu	33		6	V	kindistu kagunurgas; suur tüvevigastus juurekaelalt 5m kõrguseni
20	harilik mänd	üksikpuu	38		6	III	naaberkindistu kirdenurgas
21	harilik mänd	üksikpuu	30		7	III	kindistu loodepiiril
22	harilik mänd	üksikpuu	25		6	V	välgulõhe 1m kõrguselt kuni ladvani; latv kuivanud
23	harilik mänd	puude rühm	15			III	tihe rühm naaberkindistul; vajab peenemate tüvede välja harvendamist

Tabel 2. Puittaimede nimekiri.

Jrk nr	Kodu- maiusus	Puittaimede eestikeelne nimi	Puittaimede teaduslik nimi
1	+	jalakas, harilik	<i>Ulmus glabra</i>
2		lumimari, harilik teisend <i>laevigatus</i>	<i>Symphoricarpos albus</i> var <i>laevigatus</i>
3	+	mänd, harilik	<i>Pinus sylvestris</i>
4		vaher, saar-	<i>Acer negundo</i>

2. Puittaimestiku haljastusväärtus

Uuritud alal on haljastuslikult väärtuslikeks (II väärtusklass) puudeks suurema ja tihedama võraga h männid nr 16 ja 17 ala lõunaosas.

Haljastuslikult olulised (III väärtusklass) on väiksema või ühekülgsel võraga, piisavat kasvuruumi omavad h männid nr 7, 8, 15, 20 ja 21 ning männirühm nr 23.

Haljastuslikult väheväärtuslikud (IV väärtusklass) on vanemate puude vahel rõhutatud seisundis olevad, väikese või hõrenea võraga nõrgestunud puud, samuti oluliste tüvevigastustega puud.

Likvideeritavateks (V väärtusklass) on väikesevõralised, suurte tüvevigastustega ja hõrenea võraga h männid nr 5, 10, 19, 22.

Alal kirjeldatud ja eraldi dendroloogilisele plaanile kantud 23 haljastuslikku objekti jagunevad väärtusklasside vahel järgmiselt:

väärtuslikud (II väärtusklass) – 2 (8.7%);

olulised (III väärtusklass) – 6 (26.1 %);

väheväärtuslikud (IV väärtusklass) – 11 (47.8 %);

likvideeritavad (V väärtusklass) – 4 (17.4 %).

Järeldused

- Kinnistul kasvavad Nõmmele iseloomulikud, keskealised h männid.
- Enamik mände on kasvanud vastastikusel mõjus puistu koosseisus ja on üsna kõrgelt laasunud, omavad väikese suurusega võrasid ning kuuluvad haljastuslikult oluliste ja väheväärtuslike puude hulka.
- Männid on kasvanud alal kohati liiga tihedalt. Kõigile puudele pole jätkunud seal enam piisavat kasvuruumi ja seetõttu on kujunenud osadel puudel ühepoolsed, lapikud ja väikesed võrad.
- Omavahelises konkurentsist kasvanud männid on nõrgestunud. Osa nõrgestunud mände on kahjustunud männi-pudetõvest, mille tagajärjel on puude okastik hõrenenud.
- Puude hooldus on alal olnud juhuslikku laadi ja otsesest vajadusest lähtuv.
- Viimastel aastatel on puid arboristi poolt hooldatud ning eemaldatud varem raiesse määratud puud ning alumised kuivanud oksad kasvavatelt puudelt.
- Põõsarinne alal praktiliselt puudub.

Ettepanekud olemasoleva haljastuse säilitamiseks, hoolduseks ja täiendamiseks

- Säilitada tuleb haljastuslikult väärtuslikud männid nr 16 ja 17 ala lõunaosas. Võimalusel tuleb säilitada ka haljastuslikult olulised puud.
- Likvideerida tuleb väikesevõralised, suurte tüvevigastustega ja hõreneva võraga h männid nr 5, 10, 19, 22.
- Säilitatavate puude võrast tuleb välja saagida ohutuse huvides suuremad murdunud okste tüükad ja kuivanud oksad.
- Lõikus- ja raietööd peaks võimalusel läbi viima kutsetunnistusega arborist.
- Saarvahtra nr 1 harud vajavad puu säilitamise korral tugivõõga toetamist murdumisohtu vältimiseks.
- H männi nr 5 suure tüveõõnsuse tõttu vajab puu püsivus regulaarset jälgimist.
- Uue hoonestuse rajamise ajal tuleb vältida vahetus läheduses kasvavate puude tüvede vigastamist, kattes need eelnevalt kaitselaudadega kuni 4 meetri kõrguselt.
- Puujuured paiknevad minimaalselt võralaiusel alal, mille ulatuses tuleb kaevetöid võimalusel vältida.
- Kaevetööd puude juurte piirkonnas tuleb teostada võimalusel kombineeritult kopaga ja käsitsi labidaga, et võimalikult säilitada puude jämedamaid kui 25 mm läbimõõduga juuri. Jämedamate juurte läbikaevamisel võib tekkida oht puude tormidele ebapüsivaks muutumiseks.
- Tuleb arvestada, et kõige tihedamalt on puude 40 cm paksuses maapinnalähedases mullakihis, kus on juurtele kõige paremad toitumistingimused.
- Suurekasvuliste haljastuspuude juurdeistutamiseks otsene vajadus ja kasvuruum puudub.
- Täiendada tuleks kinnistu põõsarinnet. Juurde võiks istutada valgusele avatud kohtadesse erineva kõrgusega põõsaid nagu erinevaid enelaid ja põõsasmaraneid. Varjulistesse kohtadesse võiks istutada jugapuid ja rodosid.
- Täpsemad hooldussoovitused üksikpuude lõikes on toodud Tabeli nr 1 märkuste lahtris.

Kokkuvõte

Alal kasvavad peamiselt keskealised männid, millest enamus puid on haljastuslikult väheväärtuslikud ja likvideeritavad. Väärtuslikeks puudeks on suurema ja tihedama võraga h männid nr 16 ja 17, mis tuleb kindlasti säilitada. Täiendada tuleb ala põõsarinnet uue haljastuse rajamise käigus. Elamu ehitustööde ajal tuleb kasutada kaitsemeetmeid säilivate puude tüvede ja juurte kaitseks.

Uuritud alal eristati 4 nimetust puittaimi, millest 2 on kodumaised.

Puittaimestiku haljastuslikule hinnangule on juurde lisatud dendroloogiline plaan ja väärtushinnangute skaalade selgitused (LISA 1, LISA 1b).

LISA 1. Puude haljastusliku väärtuse hindamise skaala

1) Eriti väärtuslik puu (I väärtusklass) – dekoratiivsete ja/või pikaealiste ning haigustele ja kahjuritele vastupidavate puuliikide eriti suured ja elujõulised eksemplarid. Puud, mis on dendroloogilised haruldused või mis omavad ajaloolist või kultuuriloolist väärtust. Samuti looduskaitse all olevad puud. Kindlasti säilitada.

2) Väärtuslik puu (II väärtusklass) – dekoratiivne, pikaealine ning mehhaanilistest vigastustest, haigustest või kahjuritest kahjustamata (või väikese kahjustusega) puu. Dekoratiivsete, haigus- ning kahjurikindlate ja pikaealiste puuliikide noored elujõulised eksemplarid. Haljastusplaani (istutusskeemi) järgi istutatud puu. Omab olulist maastikulist ja ökoloogilist tähtsust. Säilitada.

3) Oluline puu (III väärtusklass) – dekoratiivne või pikaealine ning väheste mehhaanilistest vigastustest, haiguste- või kahjuritetunnustega, kuid veel elujõuline (juurdekasvu omav) puu. Puu, mis on osa ökoloogiliselt efektiivsest haljastusega kohast. Võimalusel säilitada.

4) Väheväärtuslik puu (IV väärtusklass) – puu, mis kahjustab või tulevikus hakkab kahjustama liigiliselt või asukohalt ala väärtuslikumat puud. Puu, mis on oma eluea lõpul kas vanuse või kahjustuste tõttu. Puu, mis on allasurutud seisundis. Linnahaljastuse seisukohalt väheväärtuslik puu, mida võib säilitada kui biomassi, kuid mis on soovitatav likvideerida või asendada väärtuslikumate puuliikidega. Võib likvideerida.

5) Likvideeritav puu (V väärtusklass) – haige elujõuetu, ohtlik puu, ning millel on antud kohal väike ökoloogiline tähtsus. Puu, mis on kuivanud, tugevasti kahjustunud varju, linnatingimuste, põlemise, mehaaniliste vigastuste jms. tõttu. Puu, mis varjab ja kahjustab I ja II väärtusklassi puid või muud haljastust. Kuulub väljaraiumisele.

LISA 1b. Põõsaste haljastusliku väärtuse hindamise skaala

- 1) Eriti väärtuslik põõsas (I väärtusklass) - dekoratiivsete ja/või pikaealiste ning haigustele ja kahjuritele vastupidavate põõsaliikide eriti suured (ja elujõulised) eksemplarid. Looduskaitsealune põõsaliik ja dendroloogiline haruldus. Kindlasti säilitada.
- 2) Väärtuslik põõsas (II väärtusklass) – elujõuline ja/või tähelepanuväärsete dekoratiivsete iseärasustega põõsas; haljastusplaani (istutusskeemi) järgi istutatud leht- või okaspõõsas. Omab ökoloogilist ja ruumilist väärtust. Säilitada samas seisundis. Rühmad säilitada tervikuna või suurte rühmadena.
- 3) Oluline põõsas (III väärtusklass) – haljastusplaani (istutusskeemi) järgi istutatud või linnatingimustele vastupidav ja talvekindel ala ilmestavat ja keskkonda parandavat tähtsust omav leht- või okaspõõsas, mille dekoratiivsed omadused on vähenenud. Võimalusel säilitada ja noorendada..
- 4) Väheväärtuslik põõsas (IV väärtusklass) – lühiealine isekülvne või võsundiliselt levinud põõsas, mis kahjustab või tulevikus hakkab kahjustama liigiliselt/sordiliselt või asukohalt ala väärtuslikumat haljastust. Linnahaljastuse seisukohalt väheväärtuslik põõsas, mida soovi korral võib säilitada kui biomassi. Võib likvideerida.
- 5) Likvideeritav põõsas (V väärtusklass) – põõsas, mis on tugevasti kahjustunud varju, kahjurite, põlemise, mehaaniliste vigastuste jms. tõttu. Samuti põõsas, mis on haige, elujõuetu ning omab väikest ökoloogilist tähtsust. Põõsas, mis varjab ja kahjustab I ja II väärtusklassi põõsaid või muid haljastust. Võib likvideerida.